

This Question Paper contains 12 printed pages.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

105564

148(GHE)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

સૂચનાઓ :

- 1) આ પ્રશ્નપત્રમાં કુલ પાંચ વિભાગ છે 45 પ્રશ્નો અને એક નકશો છે.
- 2) બધાજ પ્રશ્નો ફરજિયાત છે. વિકલ્પો આંતરિક છે.
- 3) પ્રશ્નની સામે લખેલા અંક ગુણ દર્શાવે છે.
- 4) પ્રશ્નની સૂચના પ્રમાણે ઉત્તર લખવા.
- 5) નવો વિભાગ નવા પાના પર લખો.

વિભાગ - A

■ નીચે આપેલા 1 થી 10 હેતુલક્ષી પ્રકારના પ્રશ્નો છે. દરેક પ્રશ્નમાં આપેલા વિકલ્પોમાંથી સાચો વિકલ્પ પસંદ કરીને ઉત્તર લખો. દરેકનો 1 ગુણ છે.

[10]

- 1) 'સામાન્ય ભૂગોળ' પુસ્તક કોણે લખ્યું હતું ?
(A) બર્નાર્ડ વેરેનિયસ (B) સ્ટ્રાબો
(C) એરિસ્ટોટલ (D) લુસિયન ફાવર
- 2) ભારતનું સૌથી વધારે સ્ત્રી-પુરુષ પ્રમાણ ધરાવતું રાજ્ય છે.
(A) હરિયાણા (B) રાજસ્થાન
(C) કેરલ (D) ઓડિસા
- 3) દક્ષિણ ભારતના કયા લોકો પ્રાથમિક પ્રવૃત્તિ કરે છે ?
(A) રેડ ઇન્ડિયન્સ (B) પાલિયાન
(C) સેમાંગ (D) લેપ
- 4) સંદેશાવ્યવહારને ખૂબ સરળ બનાવનાર છે.
(A) ઈન્ટરનેટ (B) કમ્પ્યુટર
(C) દૂરદર્શન (D) રેડિયો
- 5) વિશ્વમાં સૌ પ્રથમ રેલની કયા વર્ષમાં શરૂઆત થઈ ?
(A) 1875 (B) 1853
(C) 1825 (D) 1988

- 6) ઈન્ટરનેટ દ્વારા કમ્પ્યુટરની મદદથી તૈયાર કરેલા સંદેશા આપ-લે કરવાની પ્રક્રિયાને કહે છે.
- (A) ફેક્સ (B) કુરીયર
(C) દૂરસંચાર (D) ઈ-મેઇલ
- 7) ડ્રેજિંગ એટલે શું ?
- (A) નદી તળમાંથી કાંપ કાઢવાની પ્રક્રિયા
(B) નદી તળમાંથી કાંપ ભરવાની પ્રક્રિયા
(C) મોટા વહાણને ખેંચી લાવવાની પ્રક્રિયા
(D) ડૂબી ગયેલ વહાણને શોધવાની પ્રક્રિયા
- 8) નીચેનામાંથી કયું શહેર શૈક્ષણિક કેન્દ્ર નથી ?
- (A) ખડકવાસલા (B) વલ્લભવિદ્યાનગર
(C) મોડાસા (D) અલીગઢ
- 9) નકશાની મુદ્રિત માહિતીને કમ્પ્યુટરમાં ઉમેરવા માટે કયા સાધનનો ઉપયોગ કરવામાં આવે છે ?
- (A) ડીજિટાઇઝર (B) સ્કેનર
(C) પ્લોટર (D) કેલ્સી
- 10) એક જ પરિમાણ ધરાવતો આલેખ કયો છે ?
- (A) રેખા આલેખ (B) સાદો સ્તંભ આલેખ
(C) પાઈ ડાયગ્રામ (D) વર્તુળ આલેખ

વિભાગ - B

■ નીચે આપેલા 11 થી 20 સુધીના પ્રશ્નોના જવાબ એક વાક્યમાં આપો. દરેકનો 1 ગુણ છે. [10]

- 11) કયા સમયગાળાને 'સંશોધન યુગ' કહેવાય છે ?
- 12) ખનીજની વ્યાખ્યા આપો.
- 13) ઈન્ટરનેટના આંતરરાષ્ટ્રીય વ્યવહારનું ઉદ્દગમ કેન્દ્ર કયો દેશ છે ?
- 14) વિશ્વની સૌથી લાંબી પાઈપલાઈન કઈ છે ?
- 15) ભારતનો પ્રથમ ઉપગ્રહ કયો હતો ?
- 16) આસિયાન સંગઠનનું વડુ મથક ક્યાં આવેલું છે ?
- 17) ત્રિકોણીય પ્રણાલી મુખ્યત્વે ક્યાં નિર્માણ પામે છે ?
- 18) ત્રિ-પરિમાણીય આલેખ એટલે શું ?
- 19) કયા પ્રકારના આલેખમાં રંગોનો ઉપયોગ વધુ અસરકારક બને છે ?
- 20) GPRS નું પૂરું નામ લખો.

વિભાગ - C

■ નીચે આપેલા 21 થી 30 પ્રશ્નોના સંક્ષિપ્તમાં ઉત્તર લખો. દરેકના 2 ગુણ છે.

[20]

21) ભારતના ભાષાકીય માળખાનો ખ્યાલ આપો.

22) ખનન એટલે શું ? તેના પ્રકાર લખો.

અથવા

તૃતીયક પ્રવૃત્તિ એટલે શું ? ઉદાહરણ આપો.

23) વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી પાર્ક કોને કહેવામાં આવે છે ? તે કયા શહેરોમાં આવેલા છે ?

24) ભારતમાં આકાશવાણીનું પ્રથમ પ્રસારણ ક્યાં અને ક્યારે થયું ?

25) ઓપેક સંગઠનના હેતુઓ જણાવો.

26) વસાહતના બે મુખ્ય પ્રકારો કયા છે ?

27) વિરલ સંસાધન અને એકલ સંસાધનની વ્યાખ્યા આપો.

28) નીચે આપેલી માહિતીના આધારે તેનો બહુલક શોધો.

15, 17, 35, 11, 31, 15, 33, 15

અથવા

નીચે આપેલી માહિતીનો મધ્યક શોધો.

80, 75, 45, 35, 20

29) ભારતમાં સત્તાવાર નકશા પ્રકાશિત કરતી સંસ્થાઓ જણાવો.

30) ટપકું પદ્ધતિ ટૂંકમાં સમજાવો.

વિભાગ - D

■ નીચેના 31 થી 40 પ્રશ્નોના મુદ્દાસર ઉત્તર લખો. પ્રત્યેકના 3 ગુણ છે.

[30]

31) નિશ્ચયવાદ, વિચારધારા ચર્ચો.

32) 'ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજી' - સમજાવો.

અથવા

માનવીની તૃતીયક પ્રવૃત્તિમાં સેવાઓના મુખ્ય વિભાગ જણાવો.

33) 'વ્યાપારિક પશુપાલન' - ટૂંકનોંધ લખો.

34) હવાઈ માર્ગોનો વિકાસ જણાવો.

35) ફિલ્મ ઉદ્યોગ વિશે વિસ્તૃત ચર્ચા કરો.

- 36) ભારતના વિદેશ વ્યાપારની બદલાતી તરાહ સમજાવો.
 37) ધ્વનિ પ્રદૂષણ એટલે શું ? તેની અસરો જણાવો.
 38) પ્રવાહ આલેખની લાક્ષણિકતા સમજાવો.

અથવા

નીચે આપેલા કૃષિ ઉત્પાદનોની આંકડાકીય માહિતીને આધારે વિભાજિત વર્તુળ આલેખની રચના કરો.

કૃષિપાક	ઘઉં	કપાસ	જુવાર	મગફળી	મગ
ઉત્પાદન	40 %	30 %	15 %	10 %	05 %

- 39) નીચે આપેલા આંકડાકીય માહિતીનો મધ્યસ્થ શોધો
 148, 180, 240, 150, 185, 170, 160, 190, 108
 40) ગ્લોબલ પોઝિશનિંગ સિસ્ટિમ (GPS) વિશે ટૂંકમાં સમજાવો.

વિભાગ - E

- નીચે આપેલા 41 થી 45 પ્રશ્નોના સવિસ્તાર જવાબ આપો અને 46 પ્રશ્નમાં નકશાપૂર્તિ કરો. પ્રત્યેકના 5 ગુણ છે.

[30]

- 41) વસ્તીગીચતા પર અસર કરતાં આર્થિક પરિબલો ચર્ચો.
 42) માનવ સંસાધન વિશે વિગતે જણાવો.

અથવા

ખનીજતેલ અને કુદરતી વાયુ સંબંધી સમસ્યાઓ જણાવી ઉકેલની ચર્ચા કરો.

- 43) ભારતના મુખ્ય આંતરિક જળમાર્ગની માહિતી આપો.
 44) શહેરીકરણની સમસ્યાઓ વર્ણવો
 45) ભૂમિ પ્રદૂષણ એટલે શું ? અને તેની અસરો જણાવો.

અથવા

ગરીબીનો અર્થ સમજાવી તે દૂર કરવાના ઉપાયો જણાવો.

- 46) તમને આપવામાં આવેલા ભારતના નકશામાં નીચેની વિગતો યોગ્ય સ્થાને દર્શાવો.

- 1) દેશમાં સૌથી ઓછો સાક્ષરતા ધરાવતું રાજ્ય.
- 2) દિલ્હીથી મુંબઈ જતો રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નં. 8 અને તેના પર આવેલું એક અટકસ્થાન.
- 3) ગુજરાતમાં સ્પેશિયલ ઇકનોમિક ઝોન.
- 4) ગુજરાતનું એક ઔદ્યોગિક કેન્દ્ર.
- 5) ભારતમાં સૌથી વધુ વરસાદ ધરાવતું એક રાજ્ય.

નોંધ : અંધ ઉમેદવારોએ પ્રશ્ન નં. 46 ના ઉત્તર લખવા.

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

148(H)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

सूचनाएँ :

- 1) इस प्रश्नपत्र में 5 विभाग हैं, कुल 45 प्रश्न हैं एवं एक नक्शा भी है।
- 2) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। विकल्प आंतरिक हैं।
- 3) प्रश्नों के दाहिनी ओर लिखे गए अंक उनके पूर्णांक हैं।
- 4) उत्तर देने से पूर्व प्रश्नों को अच्छी तरह पढ़कर निर्देशानुसार उत्तर दीजिए।
- 5) नया विभाग नए पन्ने से आरंभ कीजिए।

विभाग - A

- निम्नलिखित 1 से 10 वैकल्पिक प्रकार के प्रश्न हैं। दिए गए विकल्पों में से योग्य विकल्प चुनकर उत्तर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 1 अंक है :

[10]

- 1) 'सामान्य भूगोल' पुस्तक किसने लिखी थी?
(A) बर्नार्ड वेरेनियस (B) स्ट्राबो
(C) एरिस्टोटल (D) लुसियन फावर
- 2) भारत में सबसे अधिक स्त्री-पुरुष अनुपात वाला राज्य ----- है।
(A) हरियाणा (B) राजस्थान
(C) केरल (D) ओडिशा
- 3) दक्षिण भारत के कौन से लोग प्राथमिक प्रवृत्ति करते हैं?
(A) रेड इन्डियन्स (B) पालियान
(C) सेमांग (D) लेप
- 4) संदेशा व्यवहार को खूब सरल बनाने वाला ----- है।
(A) इन्टरनेट (B) कम्प्यूटर
(C) दूरदर्शन (D) रेडियो
- 5) विश्व में सर्वप्रथम रेलवे किस वर्ष शुरू हुई?
(A) 1875 (B) 1853
(C) 1825 (D) 1988

- 6) इंटरनेट द्वारा कम्प्यूटर की मदद से संदेशों के आदान-प्रदान की प्रक्रिया को ---- कहते हैं।
- (A) फैक्स (B) कुरियर
(C) दूरसंचार (D) ई-मेल
- 7) ड्रेजिंग अर्थात् क्या?
- (A) नदी-तल से काँप निकालने की प्रक्रिया
(B) नदी-तल से काँप भरने की प्रक्रिया
(C) बड़े जलयान को खींच लाने की प्रक्रिया
(D) डूब गए जलयान को खोजने की प्रक्रिया
- 8) निम्नलिखित में से कौन-सा शहर शैक्षणिक केन्द्र नहीं है?
- (A) खड़कवासला (B) वल्लभविद्यानगर
(C) मोड़ासा (D) अलीगढ़
- 9) मानचित्र की छपी हुई जानकारी को कम्प्यूटर में दाखिल करने के लिए कौन से साधन का उपयोग होता है?
- (A) डिजीटाइजर (B) स्कैनर
(C) प्लॉटर (D) केलसी
- 10) एक ही परिमाणवाला आलेख कौन-सा है?
- (A) रेखा आलेख (B) सादा स्तंभ आलेख
(C) पाइ आकृति (D) वृत्त आलेख

विभाग - B

■ निम्नलिखित 11 से 20 प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए

1 अंक है :

[10]

- 11) किस समयावधि को 'अन्वेषण युग' कहा जाता है?
- 12) खनिज की व्याख्या दीजिए।
- 13) इंटरनेट के अंतरराष्ट्रीय व्यवहार का उद्गम केन्द्र कौन-सा देश है?
- 14) विश्व की सबसे लंबी पाइप लाइन कौन-सी है?
- 15) भारत का प्रथम उपग्रह कौन-सा था?
- 16) आसियान संगठन का मुख्यालय कहाँ है?
- 17) त्रिकोणीय प्रणाली का निर्माण मुख्य रूप से कहाँ होता है?
- 18) त्रि-परिमाणीय आलेख अर्थात् क्या?
- 19) किस प्रकार के आलेख में रंगों का उपयोग अधिक प्रभावशाली बनता है?
- 20) GPRS का पूरा नाम लिखिए।

विभाग - C

■ निम्नलिखित 21 से 30 प्रश्नों के उत्तर संक्षिप्त में लिखिए। प्रत्येक के लिए 2 अंक हैं : [20]

21) भारत के भाषाकीय ढाँचे के बारे में समझाइए।

22) 'खनन' अर्थात् क्या? उसके प्रकार लिखिए।

अथवा

तृतीयक प्रवृत्ति अर्थात् क्या? उदाहरण दीजिए।

23) विज्ञान एवं टेक्नोलॉजी पार्क किसे कहा जाता है? ये किन शहरों में आए (स्थापित) हैं?

24) भारत में आकाशवाणी का प्रथम प्रसारण कब और कहाँ हुआ था?

25) ओपेक (OPEC) संगठन के उद्देश्य बताइए।

26) अधिवास के दो मुख्य प्रकार कौन-से हैं?

27) विरल संसाधन और एकल संसाधन की परिभाषा लिखिए।

28) निम्नलिखित जानकारी का बहुलक ज्ञात कीजिए :

15, 17, 35, 11, 31, 15, 33, 15

अथवा

निम्नलिखित अंकों के मध्यक खोजिए :

80, 75, 45, 35, 20

29) भारत के अधिकारिक मानचित्रों का प्रकाशन करनेवाली संस्था कौन-कौन सी है?

30) बिन्दु पद्धति के विषय में संक्षिप्त में बताइए।

विभाग - D

■ निम्नलिखित 31 से 40 प्रश्नों के उत्तर मुद्दासर लिखिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 3 अंक हैं : [30]

31) निश्चयवाद (नियतिवाद) विचारधारा की चर्चा कीजिए।

32) 'इन्फॉर्मेशन टेक्नोलॉजी' समझाइए।

अथवा

मानव की तृतीयक प्रवृत्ति में सेवाओं के मुख्य विभाग बताइए।

33) 'व्यापारिक पशुपालन' पर संक्षिप्त टिप्पणी लिखिए।

34) हवाई मार्ग का विकास बताइए।

35) फिल्म उद्योग के बारे में विस्तृत जानकारी दीजिए।

36) भारत के विदेश व्यापार के बदलते प्रवाह को समझाइए।

37) ध्वनि प्रदूषण अर्थात् क्या? उसके प्रभाव बताइए।

38) प्रवाह आलेख की लाक्षणिकता समझाइए।

अथवा

नीचे दिए गए कृषि उत्पादनों की अंकात्मक जानकारी के आधार पर विभाजित वृत्त आलेख की रचना कीजिए :

फसल	गेहूँ	कपास	ज्वार	मूँगफली	मूँग
उत्पादन	40%	30%	15%	10%	05%

- 39) निम्नलिखित अंकात्मक जानकारी का मध्यस्थ ज्ञात कीजिए :
148, 180, 240, 150, 185, 170, 160, 190, 108
- 40) ग्लोबल पोजीशनिंग सिस्टम (GPS) के बारे में संक्षेप में समझाइए।

विभाग - E

- निम्नलिखित 41 से 45 प्रश्नों के सविस्तार उत्तर लिखिए। प्रश्न 46 की नक्शापूर्ति कीजिए। प्रत्येक प्रश्न के लिए 5 अंक हैं :

[30]

- 41) जनसंख्या घनत्व पर असर करनेवाले आर्थिक परिवर्तनों की जानकारी दीजिए।
- 42) मानव संसाधन के संदर्भ में विस्तृत जानकारी दीजिए।

अथवा

खनिज तेल एवं प्राकृतिक गैस संबंधी समस्या बताकर उपाय की चर्चा कीजिए।

- 43) भारत के मुख्य आंतरिक जलमार्गों की जानकारी दीजिए।
- 44) शहरीकरण की समस्याएँ बताइए।
- 45) भूमि प्रदूषण अर्थात् क्या? उसके प्रभाव बताइए।

अथवा

गरीबी का अर्थ समझाकर उसे दूर करने के उपाय बताइए।

- 46) आपको दिए गए भारत के नक्शे में नीचे दी गई जानकारी को योग्य स्थान पर दर्शाइए :
- (1) देश में कम साक्षरता वाला राज्य।
 - (2) दिल्ली से मुंबई को जोड़नेवाला राष्ट्रीय राजमार्ग नंबर-8 के बीच में आने वाला एक स्थल।
 - (3) गुजरात में स्थित स्पेशल इकॉनॉमिक जोन।
 - (4) गुजरात का एक औद्योगिक केन्द्र।
 - (5) भारत का सबसे अधिक बरसात वाला राज्य।

नोट : दृष्टिहीन विद्यार्थी प्रश्न 46 के उत्तर लिखें।

Seat No.:

--	--	--	--	--	--	--	--

Sl. No. :

148 (E)

(March, 2019)

Time : 3 Hours]

[Maximum Marks : 100

Instructions :

- 1) This question paper contains 5 sections, total 45 questions and one map.
- 2) All the questions are compulsory. There are internal options given.
- 3) Figures to the right side indicate full marks for the questions.
- 4) Read the questions carefully and answer them according to instructions.
- 5) Start new section on a new page.

SECTION - A

■ The following questions from 1 to 10 are multiple choice questions. Select and write the correct answer from the given options. Each question carries 1 mark :

[10]

- 1) Who has written the book 'Geographia Generalis'?
(A) Bernhardus Verenius (B) Strabo
(C) Aristotle (D) Lucian Fabvre
- 2) _____ state has the highest sex ratio in India.
(A) Haryana (B) Rajasthan
(C) Kerala (D) Odisha
- 3) Which people of South India are engaged in primary activity?
(A) Red Indians (B) Paliyans
(C) Semang (D) Lapp
- 4) Communication have been made very easy by _____.
(A) Internet (B) Computer
(C) Doordarshan (D) Radio
- 5) In which year did the first rail start in the world?
(A) 1875 (B) 1853
(C) 1825 (D) 1988
- 6) The process of exchanging messages through internet using computer is called _____.
(A) Fax (B) Courier
(C) Telephone (D) E-mail

- 7) What is meant by Dragging?
- (A) A process to remove silt from the river bed.
 (B) A process to fill alluvium from the river bed.
 (C) A process to pull down a large ship.
 (D) A process to locate a drowned ship.
- 8) Which of the following city is not an educational centre?
- (A) Khadakvasla (B) Vallabh Vidyanagar
 (C) Modasa (D) Aligarh
- 9) Which device is used to add printed matter of the map in the Computer?
- (A) Digitizer (B) Scanner
 (C) Plotter (D) Calc
- 10) Which graph has only one dimension?
- (A) Line graph (B) Simple bar graph
 (C) Pie diagram (D) Circle diagram

SECTION - B

- Answer the following questions from 11 to 20 in one sentence. Each carries 1 mark :

[10]

- 11) Which time period is known as the 'age of exploration'?
- 12) Give the definition of mineral.
- 13) Which country is origin of internet transaction?
- 14) Which is the world's longest pipeline?
- 15) Which was India's first Satellite?
- 16) Where is the headquarter of ASEAN located?
- 17) Where the Triangulation is mainly created?
- 18) What is three dimensional graph?
- 19) In which type of diagram, the use of colours becomes effective?
- 20) Give the full form of GPRS.

SECTION - C

- Answer the following questions from 21 to 30 in brief. Each question carries 2 marks :

[20]

- 21) Write an account on India's linguistic composition.

22) What is mining? State its types.

OR

What is tertiary activity? Give example.

23) What is known as Science and technology park? In which cities are they located?

24) Where and when did the first radio broadcast done in India?

25) Write the objectives of OPEC.

26) Which are the two main types of settlement?

27) Give the definitions of Rare resource and Unique resource.

28) Find out the Mode for below given data :

15, 17, 35, 11, 31, 15, 33, 15

OR

Find out the Mean of the below given data :

80, 75, 45, 35, 20

29) State the institutions publishing official maps of India.

30) Explain 'Dot method' in brief.

SECTION - D

■ Answer the following questions from 31 to 40 to the point.

Each question carries 3 marks :

[30]

31) Discuss the concept of Determinism.

32) Explain 'Information Technology'.

OR

State the major divisions of services in tertiary activity.

33) Write a short note on 'Commercial animal rearing'.

34) Write about development of Airways.

35) Discuss in detail the film industry.

36) Explain the changing pattern of India's international trade.

37) What is noise pollution? Describe its effects.

38) Explain the characteristics of Flow diagram.

OR

Construct a divided circle diagram for the agricultural production given below :

Agricultural Crop	Wheat	Cotton	Jowar	Groundnut	Mung
Production	40%	30%	15%	10%	05%

- 39) Find out the Median for the data given below :
148, 180, 240, 150, 185, 170, 160, 190, 108
- 40) Explain Global Positioning System (GPS) in brief.

SECTION - E

- Answer the following questions from 41 to 45 in detail. Fill in the map in question no. 46. Each question carries 5 marks : [30]

- 41) Discuss the economic factors influencing on population density.
- 42) Describe human resources in detail.

OR

Discuss the problems related to mineral oil and natural gas and their remedy.

- 43) Give information of major inland waterways of India.
- 44) Describe the problems of urbanization.
- 45) What is Land pollution? Describe its effects.

OR

Explain the meaning of poverty and state the remedies to eradicate it.

- 46) Identify and locate the following details on the map of India supplied to you :
- (1) State with lowest literacy.
 - (2) National highway No. 8 connecting Delhi and Mumbai and one via city located on it.
 - (3) Special Economic zone in Gujarat.
 - (4) One Industrial Centre of Gujarat.
 - (5) State which receives highest rainfall.

Note : *Blind candidates should write the answers of question no: 46.*

